

НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

ОРГАНІЗАЦІЯ ГУМАНІТАРНОГО

РОЗМІНУВАННЯ

Спеціальність (спеціалізація):

263 «Цивільна безпека» (спеціалізація «Інженерне забезпечення саперних, піротехнічних та вибухових робіт»);

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Організація гуманітарного розмінування» є: вивчення організації гуманітарного розмінування, в набутті здобувачами вищої освіти знань про організацію та планування пошуку, знешкодження, знищення вибухонебезпечних предметів при гуманітарному розмінуванні, а також на сучасному етапі при розмінуванні територій України та інших країн відповідно міжнародних вимог та стандартів оперативних процедур розмінування.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Організація гуманітарного розмінування» є: навчити майбутніх фахівців правилам організації гуманітарного розмінування об'єктів та місцевості, що дозволить забезпечити правильну організацію та планування пошуку, знешкодження, знищення вибухонебезпечних предметів при гуманітарному розмінуванні та діяти відповідно міжнародних вимог та стандартних оперативних процедур розмінування територій України та за її межами, впевнено виконувати функціональні обов'язки під час виконання дій за призначенням при ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та аварійно-рятувальних роботах.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні:

Знати:

- організацію гуманітарного розмінування підрозділами МО, ДСНС України та підприємствами;
- міжнародні вимоги та стандартні оперативні процедури дій з гуманітарного розмінування;
- права миротворчих підрозділів;
- загальні вимоги, права та обов'язки сторін при гуманітарному розмінуванні;
- організацію та порядок проведення робіт з гуманітарного розмінування

місцевості на території України;

- організація та проведення робіт з підводного розмінування;
- порядок зберігання, обліку, перевезення і видачі вибухових речовин та засобів підризу;
- порядок зберігання, обліку, транспортування вибухонебезпечних предметів згідно міжнародних вимог;
- знешкодження і знищення вибухонебезпечних предметів;
- контроль якості розмінування місцевості;
- заходи безпеки при виконанні робіт з гуманітарного розмінування місцевості;
- порядок інформування населення про мінну небезпеку та щодо заходів безпеки та правил поведінки при виявленні ВНП;
- інженерне, медичне, протипожежне забезпечення гуманітарного розмінування;
- правові вимоги, кримінальну та адміністративну відповідальність.

Вміти:

- застосовувати у діях за призначенням вимоги керівних документів щодо організації гуманітарного розмінування;
- планувати та організовувати виконання завдань з гуманітарного розмінування місцевості, розвідки місцевості на наявність вибухонебезпечних предметів та маркування небезпечних ділянок місцевості;
- організовувати та проводити роботи з підводного розмінування;
- виконувати гуманітарне розмінування підрозділами ДСНС України та підприємствами з урахуванням розподілу обов'язків та відповідальності, проводити розвідку, маркування мінних полів та зон розмінування, знешкодження та знищення мін та ВНП з дотриманням порядку розмінування та послідовності знешкодження мін та ВНП які знаходяться в зведеному (бойовому) положенні;
- виконувати дії з гуманітарного розмінування за міжнародними вимогами та стандартними оперативними процедурами;
- використовувати механічні засоби розмінування, прилади та засоби для контролю та нагляду, захисний одяг та обладнання, ручні інструменти, прилади фіксації мінних полів;
- виконувати операції з гуманітарного розмінування вручну;
- проводити розмінування та очищення будинків та споруд від ВНП;
- зберігати, вести облік, транспортувати, перевозити, переносити і видавати вибухові речовини та засоби підризу
- транспортувати та знищувати ВНП за міжнародними стандартами;
- забезпечувати проведення інформування населення про мінну небезпеку та щодо заходів безпеки та правил поведінки при виявленні ВНП;

- планувати заходи з організації гуманітарного розмінування та здійснювати контроль за їх виконанням;
- контролювати якість розмінування місцевості та заходи безпеки при проведенні робіт з розмінування місцевості;
- складати звітну документацію,;
- забезпечувати заходи безпеки при проведенні евакуаційних та інших заходів щодо захисту населення і території при знешкодженні вибухових пристроїв;
- забезпечувати заходи безпеки при виникненні нештатних ситуацій в ході зберігання, транспортування вибухонебезпечних предметів.

Мати уявлення про:

- застосування заходів інженерного, медичного, протипожежного забезпечення розмінування;
- погодження нормативних документів з питань гуманітарного розмінування, що розробляють представники Міноборони;
- знищення боєприпасів у спосіб, що забезпечує безпеку персоналу, навколишнього природного середовища і населення від шкідливого впливу продуктів вибуху у відповідності до міжнародних вимог та стандартних оперативних процедур.

Компетенції, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти:

- здатність застосовувати у діях за призначенням вимоги керівних документів щодо організації гуманітарного розмінування, планувати та організовувати виконання завдань з гуманітарного розмінування місцевості, розвідки місцевості на наявність вибухонебезпечних предметів та маркування небезпечних ділянок місцевості, організовувати та проводити роботи з підводного розмінування;
- здатність виконувати гуманітарне розмінування підрозділами ДСНС України та підприємствами з урахуванням розподілу обов'язків та відповідальності, проводити розвідку, маркування мінних полів та зон розмінування, знешкодження та знищення мін та ВВП з дотриманням порядку розмінування та послідовності знешкодження мін та ВВП які знаходяться в зведеному (бойовому) положенні;
- здатність використовувати механічні засоби розмінування, прилади та засоби для контролю та нагляду, захисний одяг та обладнання, ручні інструменти, прилади фіксації мінних полів;
- здатність забезпечувати проведення інформування населення про мінну небезпеку та щодо заходів безпеки та правил поведінки при виявленні вибухонебезпечних предметів;
- здатність контролювати якість розмінування місцевості та заходи

безпеки при проведенні робіт з розмінування місцевості, забезпечувати при цьому дотримання заходів безпеки при проведенні евакуаційних та інших заходів щодо захисту населення і території при знищенні ВНП.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 74 години / 2,5 кредити ECTS.

Форма підсумкового контролю успішності навчання

Основними формами занять з навчальної дисципліни «Організація гуманітарного розмінування» є лекції та практичні заняття, а також самостійна робота курсантів. Від глибини засвоєння курсантами цього курсу у значній мірі залежить рівень фахової підготовки випускника за спеціальністю 263 «Цивільна безпека» зі спеціалізації «Інженерне забезпечення саперних, піротехнічних та вибухових робіт».

Теоретичні заняття курсантів повинні передувати практичним заняттям. Формування вмінь здійснюється шляхом проведення практичних занять з основних тем дисципліни з опорою на раніше отримані знання. Практичні заняття дають змогу більш якісно опанувати дисципліну «Організація гуманітарного розмінування». Результатом їх проведення, є усвідомлення, що будь яка робота з підвищеною небезпекою повинна організовуватися згідно керівних документів.

Лекційні та практичні заняття проводити у спеціалізованому класі. Кожне заняття повинно бути зразково організоване і передбачати ефективне використання навчального часу, з якого не менш як 50% повинно відводитись на самостійну підготовку. У ході практичних занять слід широко використовувати досвід практичної діяльності підрозділів оперативно-рятувальної служби цивільного захисту.

При оцінці знань, вмінь та навичок враховується практичне виконання керівних документів в повсякденному житті при організації гуманітарного розмінування місцевості, спираючись на вимоги міжнародних стандартів та національних стандартних оперативних процедур розмінування.

Для оцінки знань здобувачів вищої освіти використовується поточний та підсумковий контроль. Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті методом опитування та письмового тестового контролю. Програма вивчення дисципліни передбачає відпрацювання підсумкової модульної контрольної роботи.

Після вивчення всієї дисципліни в цілому з курсантами проводяться підсумковий контроль – диференційний залік, що передбачає перевірку теоретичних знань методом тестування та відпрацювання прийомів практичних навичок з основних модулів програми.

Рекомендована література

1. Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 р.
2. Закон України «Про екологічну експертизу» від 09.02.1995 р. №45/95-ВР (45/95-ВР).
3. Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 18.01.2001 р. №2245-III (2245-14).
4. Закон України «Про перевезення небезпечних вантажів» від 6.01.2000 р. №1644-III.
5. Кодекс цивільного захисту України від 2.10.2012 р. №5403-VI.
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 11.12.1999 р. №2294 «Про упорядкування робіт з виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів».
7. Постановою Кабінету Міністрів України від 22.03.01р. №270 «Про затвердження Порядку розслідування та облік нещасних випадків невиробничого характеру».
8. Наказ МНС, Міноборони, Мінтрансв'язку, Адміністрації Державної прикордонної служби від 27.05.2008 р. №405/233/525/455 «Про організацію робіт з виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів на території України та взаємодію під час їх виконання».
9. Наказ МНС України від 20.09.2010 р. №791 «Про затвердження Інструкції з організації та проведення робіт з розмінування місцевості на території України підрозділами та спеціалізованими підприємствами МНС».
10. Наказ Держкомітету України по нагляду за охороною праці від 21.02.97 р. №36. «Про затвердження Правил безпеки при перевезенні вибухових матеріалів автомобільним транспортом», ДНАОП 0.00-1.19-97.
11. Наказ ДСНС України від 11.10.2014 р. №579 «Про організацію виконання формуваннями ОРС ЦЗ ДСНС України заходів у зоні антитерористичної операції та на території Донецької і Луганської областей».
12. Деякі міжнародні стандарти протимінної діяльності та міжнародні технічні настанови для боєприпасів. Збірка. – К.: Організація з безпеки та співробітництва в Європі, 2013. – 304 с.
13. Тимчасові рекомендації щодо особливостей організації виконання завдань за призначенням формуваннями ОРС ЦЗ в районах проведення антитерористичної операції, затверджені 12.12.2014 р. Головою ДСНС України (додаток №1).
14. Пиротехнические работы. Организация и ведение работ по обнаружению, откопке, обезвреживанию и уничтожению боеприпасов в населенных пунктах. – Москва: Воениздат, 1967 г.
15. НПАОП 00.0-6.02-04 «Порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві,

затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 25.08.2004 №1112 (1112-2004-п).

16. ГОСТ 19433-85 «Грузы опасные. Классификация и маркировка».

17. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників ДСНС України, введений в дію наказом ДСНС від 7.10.2004 № 100.

18. IMAS (МСПМД) 01.10 від 01.01.2003 р. Посібник з використання міжнародних стандартів протимінної діяльності (МСПМД);

19. IMAS (МСПМД) 02.10 від 01.08.2007 р. Посібник з організації програми протимінної діяльності (ПМД);

20. IMAS (МСПМД) 04.10 від 01.01.2003 р. Глосарій термінів, визначень та скорочень, що використовуються в протимінній діяльності;

21. IMAS (МСПМД) 05.10 від 01.09.2012 р. Управління інформацією в рамках ПМД;

22. IMAS (МСПМД) 07.10 від 01.10.2001 р. Керівництво по управлінню операціями з розмінування;

23. IMAS (МСПМД, СОП ДСНС) 08.10 від 10.06.2009 р. Нетехнічна розвідка мінної обстановки;

24. IMAS (МСПМД, СОП ДСНС) 08.20 від 10.06.2009 р. Технічна розвідка мінної обстановки;

25. IMAS (МСПМД, СОП ДСНС) 08.40 від 01.01.2003 р. Маркування небезпек, що виникають від мін та вибухонебезпечних предметів;

26. Руководство по вопросам противоминной деятельности. Изд. 2-е. – Женева: ЖМЦГР (GICHD), 2005. – 265 с.;

27. Колесник Ю.Е. Зубаревский С.М. Ендриевич А.Н. и др. Наставление по гуманитарному разминированию. – Каменец-Подольский: ВИИ при ПГАТА, 2002. – 112 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://zakon.nau.ua/doc/?code=1068-17>
2. <https://www.mineactionstandards.org/standards/international-mine-action-standards-imas/spisok-mspmd/>
3. <http://members.iinet.net.au/~pictim/mines/history/history.htm/>
4. <http://www.fas.org/man/dod-101/sys/and/mines.htm>
5. <http://tewton.narod.ru/history/istok.min-sneck.html>
6. <http://usinfo.state.gov/topical/lpd/arms/minechron/htm>
7. <http://humanitarian-security.jrs.it/demining/cw07/index.htm>
8. <http://www.rand.org/publications/MR/MR1608/index.htm/>
9. <http://www.eudem.vub.ac.be/publications/files/MPPatentSearch/readme.htm>
10. <http://www.apopo.org/>

Засоби діагностики успішності навчання

Контрольні питання для проведення підсумкового контролю (модульна контрольна робота, диференційний залік).

Питання до диференційного заліку:

1. Поняття термінів Національний орган з протимінної діяльності, протимінна діяльність, гуманітарне розмінування, міна, мінне поле, боєприпас, вибухонебезпечний предмет та інш., що використовуються в системі гуманітарного розмінування.

2. Історичний розвиток протимінної діяльності та гуманітарного розмінування.

3. Міжнародна та національна нормативно-правова база, що визначає порядок проведення робіт з гуманітарного розмінування місцевості.

4. Перелік та основні розділи керівних документів щодо організації гуманітарного розмінування.

5. Етапи планування виконання робіт з розвідки і розмінування місцевості.

6. Підготовка та підвищення кваліфікації особового складу піротехнічних підрозділів.

7. Проведення нетехнічної та технічної розвідки місцевості на наявність ВВП територіальними органами управлінням ДСНС, підрозділами Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту центрального підпорядкування, спеціалізованими підприємствами ДСНС.

8. Топографічна прив'язка території, на якій проводиться розвідка, а також місць скупчення мін та ВВП.

9. Маркування ділянок місцевості, забруднених мінами та ВВП. Термінова, напівпостійна, постійна попереджувально-інформаційна система маркування. Мінні знаки.

10. Способи позначення і огорожі мінних полів.

11. Навчання операціям по гуманітарному розмінуванню.

12. Вимоги до безпечних дистанцій і методів розмінування. Заходи безпеки в ході виконання робіт, розподіл обов'язків і відповідальності.

13. Підготовка місця для початку проведення робіт по розмінуванню.

14. Інформація про орієнтири майданчика. Роботи по плануванню робочої зони

15. Вимоги до об'єму інформації для розмінування мінних полів.

16. Очищення місцевості від мін або ВВП на відкритому просторі. виявлення розтяжок. Застосування міношукачів. Використання інструменту для зняття ґрунту. Використання лопатки при виявленні мін або ВВП.

17. Застосування шукача розтяжок.
18. Очищення від рослинності. Спалювання рослинності на неочищених ділянках.
19. Дії при виявленні міни. Первинне очищення місцевості.
20. Розмінування території з використанням щупа, засобів пошуку ВВП (металодетекторів).
21. Відкопування ВВП та зняття ґрунту вручну. Використання технічних засобів.
22. Проведення вибухових робіт по знищенню мін чи ВВП.
23. Основні правила організації охорони. Основні правила розміщення заряду. Знищення ВВП.
24. Організація і оснащення кінологічних розрахунків.
25. Ветеринарне забезпечення і обслуговування мінно-розшукових собак.
26. Перевірка працездатності мінно-розшукових собак, тренування.
27. Технологія розвідки і розмінування, мінних полів розрахунками мінно-розшукових собак в комбінації з ручним методом розмінування.
28. Порядок облаштування та розташування пункту управління, під'їзних шляхів, стоянка для автотранспорту, медичного пункту, місця зберігання обладнання і матеріалів та ВВП, місць для збору металу, зони відпочинку в районі виконання завдань з гуманітарного розмінування.
29. Загальні положення щодо проведення робіт з підводного розмінування.
30. Основна нормативно-правова база. Організація та порядок проведення роботи з пошуку, підйому і знищенню ВВП.
31. Обов'язки сапера-водолаза, керівника спусків та керівника робіт.
32. Основні способи водолазного пошуку ВВП.
33. Пошук траленням за допомогою ходової відтяжки. Підводні підривні роботи. Заходи безпеки.
34. Призначення, комплектація транспортного засобу для транспортування небезпечних вантажів.
35. Порядок оформлення дозволу на транспортування вибухових матеріалів з урахуванням міжнародних правил транспортування.
36. Аварійні картки системи інформації про безпеку, технічні умови безпечного транспортування небезпечного вантажу
37. Щоденний контроль якості виконання робіт із розмінування.
38. Склад та обов'язки групи контролю якості розмінування.
39. Порядок перевірки якості розмінування.
40. Заходи безпеки при виконанні робіт з гуманітарного розмінування місцевості.
41. Проведення інформування населення про мінну небезпеку та заходи

безпеки при знаходженні ВВП.

42. Медичне забезпечення особового складу піротехнічних підрозділів

43. Основна нормативно-правова база щодо медичного забезпечення проведення робіт з гуманітарного розмінування місцевості.

44. Організація та порядок проведення медичного забезпечення.

45. Надання екстреної медичної допомоги.

46. Етапи лікувально-евакуаційних заходів організації медичного забезпечення особового складу піротехнічних підрозділів при виконанні завдань з гуманітарного розмінування місцевості.

47. Основні положення щодо медичного забезпечення і порядок евакуації постраждалих.

48. Основні умови по медичному забезпеченню. Підготовчі роботи перед виконанням операцій з гуманітарного розмінування.

49. Процедури медичної евакуації. Евакуація при нещасних випадках. Дії при виникненні нещасних випадків. Дії після нещасного випадку.

50. Протипожежна охорона в районі виконання завдань з гуманітарного розмінування. Обов'язки начальника пожежної команди.

Укладачі:

Начальник кафедри піротехнічної та спеціальної підготовки факультету цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України,
к.т.н., доцент, полковник служби ЦЗ

І.О. Толкунов;

Старший викладач кафедри піротехнічної та спеціальної підготовки факультету цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України
підполковник служби ЦЗ

Є.І. Стецюк